

УДК 377.014.6:005.6

Ірина Мося, кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
Петро Лузан, доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник,
Інститут професійної освіти НАПН України,
м. Київ, Україна

СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХОВИХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ В АГРАРНИХ КОЛЕДЖАХ

Анотація. Стаття присвячена обґрунтуванню методичної системи забезпечення якості професійної підготовки фахових молодших бакалаврів в аграрних коледжах. На основі правил формальної логіки сформульовано дефініцію поняття «якість професійної підготовки». Обґрунтовано методичну систему забезпечення якості професійної підготовки фахівців в аграрних коледжах як конструкт взаємопов'язаних структурних (мета, зміст, форми, методи і засоби навчання та ін.) та функціональних (проектувальний, конструктивний, комунікативний, технологічний та ін.) компонентів. Розроблена модель унаочнює концептуальні зв'язки між компонентами системи та спонукає до більш детального дослідження її підсистем.

Ключові слова: якість професійної підготовки, методична система, освітній процес, аграрний коледж, фаховий молодший бакалавр.

Abstract. The article is devoted to the substantiation of the methodical system for quality assurance of vocational training of professional junior bachelors in agricultural colleges. Based on the rules of formal logic, the definition of the concept "quality of vocational training" has been formulated. The methodical system for quality assurance of professional training of specialists in agricultural colleges is substantiated as a construct of interconnected structural (goal, content, forms, methods, and means of training, etc.) and functional (design, constructive, communicative, technological, etc.) components. The developed model visualizes the conceptual links between the system components and prompts a more detailed study of its subsystems.

Keywords: quality of vocational training, methodical system, educational process, agricultural college, professional junior bachelor.

В умовах повномасштабної війни з РФ та динамічної модернізації усіх галузей економіки України аграрний сектор залишається стратегічним базисом національної безпеки й основою експортного потенціалу держави. Перехід до моделі «Агро 4.0» – систем точного землеробства, робототехніки, штучного

інтелекту – докорінно змінює вимоги до фахівців-аграрників, зокрема фахових молодших бакалаврів [1]. Сучасний агротехнік, агроном, організатор фермерського господарства має поєднувати базові знання з механізації сільського господарства, агрономії, тваринництва з навичками застосування інноваційних цифрових технологій, сучасних машин і обладнання, демонструвати уміння ефективно діяти в умовах обмежених ресурсів і суворих екологічних стандартів. У цьому контексті проблема забезпечення якості підготовки фахівців середньої ланки в аграрних коледжах набуває особливої актуальності. Це не лише педагогічне завдання, а й економічна та соціальна потреба: невідповідність кваліфікації випускників вимогам аграрного ринку праці може суттєво вплинути на продовольчу безпеку країни. Відтак, пошук нових дидактичних механізмів, технологічних ресурсів і засобів підвищення якості освітнього процесу в аграрних коледжах є стратегічним пріоритетом для розвитку як системи фахової передвищої освіти, так і всього агропромислового комплексу України.

Науково-методологічними засадами розв'язання проблеми забезпечення якості професійної підготовки фахівців у закладах освіти слугують праці таких вітчизняних учених, як А. Гуржій, В. Кремінь, В. Луговий, О. Ляшенко, Н. Ничкало, Л. Пуховська, В. Радкевич, С. Сисоєва, Ж. Таланова, О. Топузов та ін. Теоретико-методичні основи забезпечення якості освіти обґрунтовували О. Біляковська, С. Бабінець, В. Бобрицька, І. Булах, В. Вікторов, І. Гириловська, Ю. Дутчак, Г. Єльнікова, В. Ковтунець, Г. Красильникова, С. Кретович, В. Лирик, О. Максименко, С. Мельник, І. Шпак та ін.; наукові аспекти оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти розробляли Т. Іщенко, А. Каленський, О. Лапа, Т. Пащенко, О. Тітова, М. Хоменко та ін. Проте аналіз наявних наукових праць переконує: на українському науково-педагогічному полі бракує досліджень, у яких обґрунтовується системний підхід до забезпечення якості професійної підготовки фахівців в аграрних коледжах.

Мета статті: на основі аналізу педагогічної теорії і освітньої практики запропонувати методичну систему забезпечення якості професійної підготовки фахових молодших бакалаврів в аграрних коледжах.

Насамперед слід вказати, що в наявній науковій літературі спостерігаємо розбрат думок учених щодо розуміння сутності понять «якість освіти», «якість освітнього процесу», «якість професійної підготовки» тощо. У Законі України «Про фахову передвищу освіту» задекларовано, що «якість фахової передвищої освіти» – це «... відповідність умов освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам фахової передвищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, яка забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості освіти» [2]. Тут же уточнюється, що системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості фахової передвищої освіти закладу фахової передвищої освіти складають внутрішню систему забезпечення якості фахової передвищої освіти) [2].

Натомість поняття «якість професійної підготовки» досі залишається термінологічно невизначеним на рівні державних освітніх стандартів і нормативних документів, а тому є предметом активних наукових дискусій. Наприклад, у своїх працях Г. Красильникова доводить, що цей феномен означає «якість складників професійно орієнтованої педагогічної системи (мета освіти, людський потенціал, матеріально-технічні ресурси, навчально-методичне забезпечення, зміст освіти, та освітні технології тощо)»; «якість інституційних умов функціонування педагогічної системи»; «якість результатів (академічних і соціальних)». [3, с.69-70]. Р. Курбанов переконаний, що термін «якість професійної підготовки» виник як результат звуження змісту поняття «якість освіти»; якість професійної підготовки залежить від оптимального добору змісту навчання, від технологій, методик його опанування студентами, від професійної компетентності

науково-педагогічних працівників, сформованості навчальної мотивації, розвитку професійної спрямованості студентів в освітньому процесі [4].

Дефінітивний аналіз досліджуваного поняття, використання правил формальної логіки дозволили сформулювати таке визначення: *«якість професійної підготовки фахівців в аграрних коледжах» – це комплексна характеристика результатів освітньої діяльності, що відображає ступінь відповідності сформованих фахових компетентностей випускників вимогам стандартів фахової передвищої освіти, запитам сучасного аграрного ринку праці та самої особистості, забезпечується функціональною взаємодією компонентів освітнього процесу, безперервним, об'єктивним моніторингом навчальних досягнень здобувачів в умовах студентоцентрованого навчання.*

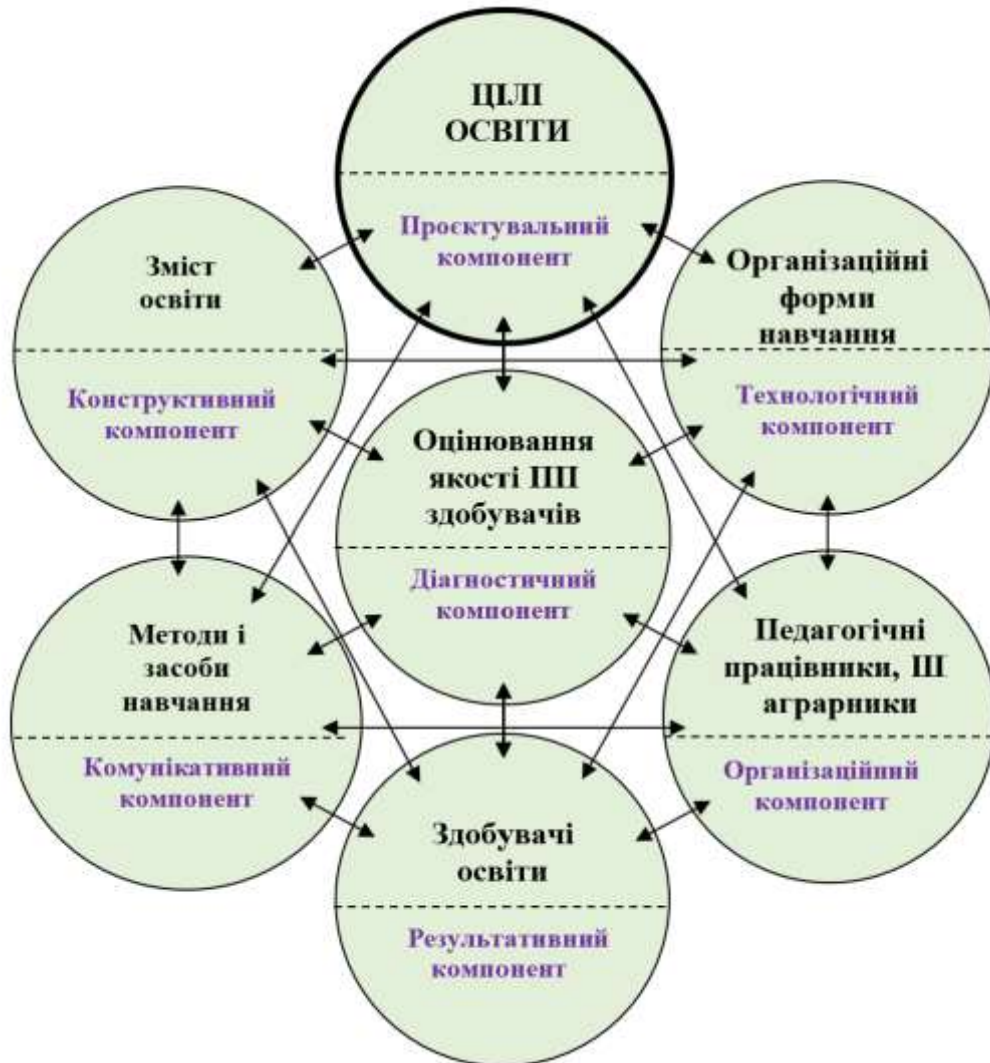
Відтак, у самому визначенні якості професійної підготовки фахівців-аграрників говориться про необхідність розгляду феномену як системи «компонентів освітнього процесу». Доречно нагадати, що до основних чинників забезпечення якості освітнього процесу наразі найчастіше відносять: високий рівень професійної компетентності та особистісні якості педагогічних працівників (відповідальність, принциповість, толерантність, доброта тощо); якісне навчально-методичне забезпечення освітнього процесу (сучасні підручники, посібники, методичні рекомендації); об'єктивний контроль та надійне оцінювання компетентнісного навчання студентів; інтеграція в освітній процес інноваційних педагогічних технологій (інтерактивних, інтенсивних, цифрових та ІІІ, дуальних тощо); залучення викладачів та здобувачів освіти до науково-дослідної діяльності; відповідність змісту навчальних програм актуальним запитам ринку праці та тенденціям розвитку аграрної галузі; міжнародна співпраця та налагодження контактів із провідними іноземними агрофірмами; сучасна матеріально-технічна база та розвинена інфраструктура аграрного коледжу; практична спрямованість навчання на формування компетентностей майбутнього фахівця-аграрника; домінування в освітньому процесі самостійної роботи студентів, розвиток їх

мотивації «навчання впродовж життя». Не важко помітити, що кожний із вказаних чинників має вкрай важливе значення, і виключення (або неврахування) бодай одного з них не може забезпечити повноцінне досягнення цілей компетентісно орієнтованої підготовки фахівців-аграрників. Наведені вище міркування спонукають до обґрунтування та розроблення методичної системи забезпечення якості професійної підготовки фахових молодших бакалаврів в аграрних коледжах.

Передусім зазначимо, що на сучасному етапі розвитку вітчизняного науково-педагогічного дискурсу спостерігається певна дискусійність щодо сутності та співвідношення дефініцій «педагогічна система», «освітня система», «методична система» тощо. Зазвичай ці конструкти диференціюють за структурною ознакою. Найчастіше під методичною системою навчання дослідники розуміють цілісну сукупність ієрархічно пов'язаних компонентів (методи, форми, засоби навчання, освітні результати, зміст освіти тощо), що утворюють єдину функціональну структуру, спрямовану на досягнення визначених освітніх цілей. У межах нашого дослідження методичну систему забезпечення якості професійної підготовки фахівців в аграрних коледжах визначено як динамічну сукупність взаємопов'язаних структурних і функціональних компонентів освітнього процесу, що інтегрують ресурси закладу освіти та агробізнесу. Ця система спрямована на набуття здобувачами регламентованих освітніх результатів в умовах студентоцентрованого навчання й передбачає безперервний моніторинг їхніх компетентісних досягнень задля оперативного коригування індивідуальної освітньої траєкторії. Відповідно до архітектоніки цілісного освітнього процесу, структурними компонентами (підсистемами) пропонованої методичної системи є (рис. 1):

– цілі освіти (*проектувальний компонент*) – очікувані кінцеві результати навчання, що полягають у підготовці конкурентоздатного фахівця, здатного ефективно розв'язувати професійні завдання в умовах сучасного високотехнологічного сільськогосподарського виробництва;

– зміст освіти (*конструктивний компонент*) – науково обґрунтована система професійних компетентностей, відібрана відповідно до вимог професійних

та освітніх стандартів, а також актуальних запитів сучасного сільськогосподарського виробництва;

Рис. 1. Концептуальна модель методичної системи забезпечення якості професійної підготовки (ПП) фахових молодших бакалаврів в аграрних коледжах

– методи навчання (*комунікативний компонент*) – способи упорядкованої взаємопов’язаної діяльності викладача та студентів, спрямовані на досягнення прогнозованих освітніх результатів;

- засоби навчання (*інструментальний компонент*) – комплекс матеріальних і цифрових об'єктів (лабораторне устаткування, агротехніка, симулятори, електронні платформи), які забезпечують технологізацію та наочність освітнього процесу;
- організаційні форми навчання (*технологічний компонент*) – зовнішній прояв та архітектура освітнього процесу, що регламентує взаємодію його учасників у часі й просторі (лекції, практичні та лабораторні заняття, тренінги, виробнича практика, дуальне навчання);
- здобувачі освіти (*результативний компонент*) центральні суб'єкти освітнього процесу, які виявляють свідому навчально-пізнавальну активність, проєктують власну освітню траєкторію та набувають професійного досвіду безпосередньо в умовах реального сільськогосподарського виробництва;
- педагогічні працівники (викладачі, майстри виробничого навчання тощо), ШІ (штучний інтелект як консультант, виконавець певних технічних функцій) фахівці-аграрники (*організаційний компонент*), що здійснюють професійну підготовку фахівців-аграрників, здатних знайти своє місце на аграрному ринку праці, активно включитися у соціально-виробничі відносини вже з перших днів роботи за фахом;
- оцінювання якості професійної підготовки здобувачів (*діагностичний компонент*) – є засобом управління якістю освітнього процесу в реальному часі, забезпечує неперервний зворотній зв'язок задля корегування змісту, методів, засобів навчання, організаційних форм та ін.

Отже, дослідженням доведено доцільність запровадження методичної системи як дієвого інструменту цілеспрямованого забезпечення якості професійної підготовки фахових молодших бакалаврів в аграрних коледжах. Означена система функціонально орієнтована на безперервний розвиток компетентностей здобувачів в умовах синергії теоретичного навчання та практичної діяльності в сучасному агровиробництві. Сконструйована модель концептуалізує зв'язки між її ключовими

компонентами та демонструє інноваційний вплив тандему «Педагог та ШІ» на інтенсифікацію освітнього процесу в аграрному коледжі.

Перспективи подальшого наукового пошуку полягають у розробленні та обґрунтуванні структурно-функціональної моделі методичної системи цілеспрямованого забезпечення якості професійної підготовки фахових молодших бакалаврів в аграрних коледжах.

Список використаних джерел

1. Жук В. М., Сігайов А. О. Науково-прикладні основи сталого розвитку за селозберігаючою моделлю аграрного устрою. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 10. С. 28–37. <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2019-10-4>
2. Про фахову передвищу освіту : Закон України від 06.06.2019 р. № 2745-VIII. URL: <https://cutt.ly/eNWF0Wb> (дата звернення 08.05.2026)
3. Красильникова Г. В. Теоретичні та методичні засади моніторингу якості професійної підготовки інженерів швейної галузі у вищому навчальному закладі : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. Київ, 2016. 670 с.
4. Курбанов Р. А. Еволюція поняття «якість»: від якості освіти до якості професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN28/7.pdf> (дата звернення 08.05.2026)